

Sąd ma prawo żądać od notariusza dokumentu

Każdy obowiązany jest przedstawić na zarządzenie sądu w oznaczonym terminie i miejscu dokument znajdujący się w jego posiadaniu i stanowiący dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy, chyba że dokument ten zawiera informacje niejawne (art. 248 § 1 k.p.c.). Obowiązek ten dotyczy także notariusza i obejmuje sporządzane przez niego akty notarialne.

Tak uznał Sąd Najwyższy w uchwale z 18 listopada 2015 r., III CZP 69/15.

Sąd rejonowy rozpoznający sprawę z powództwa spółki akcyjnej przeciwko spółce z o.o. o zapłatę, działając na podstawie art. 248 kodeksu postępowania cywilnego (k.p.c.), wezwał notariusza do przedstawienia – w terminie trzech dni – wypisu aktu notarialnego dotyczącego nadzwyczajnego zgromadzenia wspólników pozwanej spółki z o.o. Dokument ten stanowił bowiem według sądu rejonowego dowód pozwalający na ustalenie statusu prawnego strony pozwanej, co miało znaczenie dla dalszego toku sprawy.

Notariusz odmówił przedstawienia tego aktu. Powołał się przy tym na art. 110 ustawy z 14 lutego 1991 r. – Prawo o notariacie (p.n.) stanowiący, iż wypisy aktu notarialnego wydaje się stronom aktu lub osobom, dla których zastrzeżono w akcie prawo otrzymania wypisu, a także ich następcom prawnym. Jednak za zgodą stron lub na podstawie prawomocnego postanowienia właściwego sądu okręgowego wypis aktu notarialnego może być wydany również innym osobom. Sąd rejonowy po ponowieniu wezwania i kolejnej odmowie skazał notariusza na grzywnę.

Notariusz wniósł zażalenie. Sąd okręgowy podczas rozpoznawania sprawy powziął wątpliwości dotyczące stosunku art. 110 i 111 p.n. do art. 248 k.p.c., a także granic tajemnicy zawodowej notariusza i przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozstrzygnięcia następujące zagadnienie prawne: czy można uznać, iż notariusz jest „każdym”, na którym ciąży obowiązek przedstawienia na zarządzenie sądu w wyznaczonym miejscu i terminie dokumentu – odpisu z aktu notarialnego znajdującego się w jego posiadaniu, a sporządzonego w ramach wykonywanego zawodu, względnie czy regulacje zawarte w art. 110 i 111 p.n. stanowią *lex specialis* w stosunku do art. 248 k.p.c., który w odniesieniu do notariusza nie ma zastosowania w tej sytuacji.

Sąd Najwyższy podjął uchwałę, w myśl której obowiązek przedstawienia dokumentu, przewidziany w art. 248 § 1 k.p.c., dotyczy także notariusza i obejmuje sporządzane przez niego akty notarialne.

Komentarz eksperta

Agnieszka Kosińska, [radca prawny Wrocław Rödl & Partner](#)

Określony w art. 248 § 1 k.p.c. obowiązek przedstawienia na zarządzenie sądu dokumentu stanowiącego dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy dotyczy co do zasady każdego. Od tego obowiązku może uchylić się zgodnie z przepisami tylko ten, kto co do okoliczności objętych treścią dokumentu mógłby jako świadek odmówić zeznania (art. 261 k.p.c.) albo kto posiada dokument w imieniu osoby trzeciej, która mogłaby z takich samych przyczyn sprzeciwić się przedstawieniu dokumentu. Jednak i wtedy nie można odmówić przedstawienia dokumentu, gdy jego posiadacz lub osoba trzecia obowiązani są do tego względem chociażby jednej ze stron albo gdy dokument wystawiony jest w interesie strony, która żąda przeprowadzenia dowodu. Ponadto strona może odmówić przedstawienia dokumentu, jeżeli szkoda, na którą byłaby przez to narażona, polega na przegraniu sprawy (art. 248 § 2 k.p.c.).

Według orzecznictwa Sądu Najwyższego obowiązek z art. 248 § 1 k.p.c. ma charakter publicznoprawny i jest korelatem uprawnienia sądu, działającego w ramach sprawowania wymiaru sprawiedliwości (postanowienie SN z 3 kwietnia 1974 r., II CZ 39/74). W przypadku nieuzasadnionej odmowy wykonania tego obowiązku, sąd skazuje na grzywnę w kwocie do 5000 zł, a także może ją ponowić w razie kolejnej nieuzasadnionej odmowy (art. 251 w zw. z art. 163 § 1 k.p.c.).

Ustawodawca nie ogranicza zakresu dokumentów podlegających obowiązkowi przedstawienia. Zatem art. 248 § 1 k.p.c. obejmuje wszystkie rodzaje dokumentów (urzędowe i prywatne), bez względu na ich stan fizyczny oraz rodzaj

nośnika. Ponadto ocena, czy żądany dokument stanowi dowód faktu istotnego dla rozstrzygnięcia sprawy należy do sądu, a nie do posiadacza dokumentu.

Sąd Najwyższy podkreślił, iż użyty w art. 248 § 1 k.p.c. wyraz „każdy” oznacza każdą – bez wyjątku – osobę (podmiot). Analiza językowa i celowościowa omawianego przepisu, wskazuje zatem jednoznacznie, że ustawodawca w sposób zamierzony nie wprowadził w odniesieniu do osób zobowiązanych do przedstawienia dokumentów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy żadnych wyłączeń podmiotowych, oprócz zwolnień z art. 248 § 2 k.p.c.

Sąd Najwyższy wskazał również, że dodatkowo z art. 111 § 2 P.n. wynika powinność współpracy notariusza – w przypadkach prawem przewidzianych – z sądami jako organami wymiaru sprawiedliwości oraz innymi organami władzy publicznej. Takim „przypadkiem prawem przewidzianym” jest m.in. art. 248 k.p.c.

Sąd Najwyższy uznał ponadto, iż wyłączenie zastosowania art. 248 k.p.c. w stosunku do notariusza oznaczałoby nie tylko niemające jakichkolwiek podstaw ograniczenie kompetencji rozpoznawczych i jurysdykcyjnych sądu, ale prowadziłoby także do niedającego się zaaprobować paradoksu procesowego. Sąd rozpoznający sprawę, w której dokument posiadany przez notariusza ma istotne znaczenie dla jej rozstrzygnięcia, również sąd wyższego rzędu, a nawet Sąd Najwyższy, musiałby zwracać się zgodnie z art. 110 § 2 P.n. do właściwego sądu okręgowego o wydanie postanowienia, które sam może wydać na podstawie art. 248 § 1 k.p.c.

W omawianej uchwale Sąd Najwyższy rozstrzygnął wątpliwości dotyczące stosunku art. 110 i 111 P.n. do art. 248 k.p.c., a także granic tajemnicy zawodowej notariusza, wskazując iż aktualny stan prawny nie daje podstaw do różnicowania sytuacji notariusza. Tym samym obowiązek przedstawienia dokumentu z art. 248 § 1 k.p.c., dotyczy także notariusza i obejmuje sporządzane przez niego akty notarialne, chyba że zawierają informacje niejawnie w rozumieniu właściwych przepisów. Wedle rozważań Sądu Najwyższego stanowisko to nie koliduje również z obowiązkiem zachowania przez notariusza tajemnicy zawodowej (art. 18 P.n.). Zgodnie bowiem z § 24 ust. 2 kodeksu etyki zawodowej notariusza od obowiązku zachowania tajemnicy zwalnia notariusza orzeczenie sądu, którym jest przecież także zarządzenie (postanowienie) wydane na podstawie art. 248 § 1 k.p.c. Stanowisko Sądu Najwyższego w tym zakresie należy uznać za słuszne.

Źródło: <http://www.rp.pl/Firma/302129966-Sad-ma-prawo-zadac-od-notariusza-dokumentu.html/?template=restricted>